

ПРАВА НА АКЦИОНЕРИТЕ

съгласно разпоредбите на Търговския закон (ТЗ) и специалните норми на Закона за публично предлагане на ценни книжа (ЗППЦК)

В зависимост от съдържанието си, правата по акцията могат да бъдат обособени в три основни групи:

1. ИМУЩЕСТВЕНИ

- 1) право на дивидент от печалбата;
- 2) право на ликвидационен (остатъчен) дял;
- 3) право на записване на нови акции при увеличаване на капитала на дружеството;
- 4) търгуемост на правата при записване на нова емисия акции
- 5) право на свободно прехвърляне на притежаваните акции от капитала на дружеството

2. УПРАВИТЕЛНИ:

- 1) да участват и да гласуват на Общото събрание на акционерите;
- 2) периодично да получават актуална информация за дружеството, при условие, че същата не представлява вътрешна информация;
- 3) право да избират и да бъде избирани в органите на управление на дружеството;

3. КОНТРОЛНИ:

- 1) право да се иска назначаване на регистриран одитор;
- 2) право на защита на членството;
- 3) право на иск за отмяна решенията на общото събрание;
- 4) право на обезщетение поради нанесени вреди и пропуснати ползи

1. ИМУЩЕСТВЕНИ

1. **Правото на дивидент (чл.181, ал. 1 от ТЗ)** е най-важното имуществено право на акционера, изразяващо се в правото на акционера да получи част от чистата печалба на дружеството, съразмерно на участието му в акционерния капитал. Правото на дивидент възниква и се превръща в неотменимо облигационно право на акционера при наличието на следните предпоставки:

1. приключване на финансовата година;
2. приемане на одитирания годишен финансов отчет на дружеството от общото събрание;
3. съгласно приетия финансов отчет за съответната година чистата стойност на имуществото, намалена с дивидентите и лихвите, подлежащи на изплащане, е не по-малка от сумата на капитала на дружеството, фонд "Резервен" и другите фондове, които дружеството е длъжно да образува по закон или устав;
4. общото събрание на акционерите е взело решение за разпределяне на реализираната печалба или част от нея под формата на дивидент;

По смисъла на Търговския закон чистата стойност на имуществото е разликата между стойността на правата и задълженията на дружеството съгласно баланса му. Следва да се отбележи, че плащанията за дивиденти са ограничени до размера на печалбата за отчетената финансова година, съответно неразпределената печалба от минали години или частта от фонд "Резервен" и другите фондове на дружеството, надхвърляща определения от закона или устава минимум, намален с непокритите загуби от предходни години, и отчисленията за фонд "Резервен" и другите фондове, които дружеството е длъжно да образува по закон или устав.

Съгласно специалните разпоредби на ЗППЦК в чл. 115в, ал.1 изрично е посочено, че правото да получат дивидент имат лицата, вписани в регистрите на Централен депозитар АД като акционери на 14-ия ден след деня на общото събрание, на което е приет годишният финансов отчет и е взето решение за разпределение на печалбата.

При вземане на решение за изплащане на дивидент, дружеството е длъжно незабавно да уведоми комисията, Централния депозитар и регулирания пазар (БФБ-София АД) относно решението на ОСА, вида и размера на дивидента, както и относно условията и реда за неговото изплащане. След

получаване на уведомлението регулираният пазар, на който се търгуват акциите, незабавно оповестява последната дата за сключване на сделки с тях, в резултат на които приобретателят на акциите има право да получи дивидента по тях, гласуван на общото събрание.

Дружеството е длъжно да осигури изплащането на акционерите на гласувания на общото събрание дивидент в 3-месечен срок от провеждането му. Разходите по изплащането на дивидента са за сметка на дружеството. Изплащането на дивидента се извършва със съдействието на Централния депозитар. Редът за изплащане на дивиденти се определя с наредба.

Правото за изплащане на дивидент се погасява с обща 5-годишна давност.

В съответствие с действащото подоходно облагане, дивидентите от компании, търгуеми на регулиран пазар, съответно за физически лица се облагат с 5% данък, а получаваните от юридически лица са необлагаеми.

2. Право на ликвидационен дял (чл. 181, ал. 1 от ТЗ). Правото на ликвидационен (остатъчен) дял е основно имуществено право, но то възниква при прекратяване на дружеството и при условие, че е налице имущество след удовлетворяване на кредиторите, което се разпределя между акционерите (чл. 271 от ТЗ). Право на ликвидационен дял имат лицата, регистрирани като акционери към датата на решението на съда за влизане в производство по ликвидация на дружеството. **Предпоставките за възникването на право на ликвидационен дял и превръщането му в конкретно неотменимо облигационно право на акционерите са следните:**

1. Обявяване прекратяване на дружеството и отправяне на покана до кредиторите за предявяване на вземанията.

2. Имуществото на дружеството се разпределя само ако са изминали шест месеца от деня, в който поканата до кредиторите е обявена в търговския регистър и са изпълнени условията по защита на кредиторите.

3. Имуществото, което остава след удовлетворяване на кредиторите се разпределя между акционерите.

Освен общите разпоредби на Търговския закон, ЗППЦК въвежда изискването на чл.111, ал.4, съгласно което публичното дружество не може да издава привилегировани акции, даващи право на повече от един глас или на допълнителен ликвидационен дял.

3. Право на записване на част от новите акции при увеличаване капитала на дружеството, съразмерно на притежаваните акции до увеличението

Общата разпоредба на това членствено право се съдържа в чл.192 от ТЗ и последващи. Специалният режим на ЗППЦК обаче предлага значителни различия, които са свързани с осъществяването на процедурата по увеличение на капитала, както и защитата в по-голяма степен на имущественото право на акционерите на публичното дружество за участие в увеличение на капитала. В основата е принципа на равнопоставеност на намиращите се в еднакво положение акционери на публичното дружество.

- При увеличаване на капитала на публично дружество **всеки акционер** има право да придобие акции, които съответстват на неговия дял в капитала преди увеличението. Правото на акционерите не може да бъде ограничено или да отпадне по решение на общото събрание на акционерите или Съвета на директорите, съответно член 194, ал. 4 и чл. 196, ал. 3 от Търговския закон не се прилагат.
- Капиталът на публичното дружество не може да бъде увеличаван чрез увеличаване на номиналната стойност на вече издадени акции, както и чрез превръщане в акции на облигации, които не са издадени като конвертируеми.
- При увеличаване на капитала на публично дружество **чрез издаване на нови акции се издават права**. Правата представляват безналични ценни книжа, даващи право за записване на определен брой акции във връзка с взето решение за увеличаване на капитала на публично дружество. Срещу всяка съществуваща акция се издава едно право.

- Право да участват в увеличението на капитала имат лицата, придобили акции най-късно 14 дни след датата на решението на общото събрание за увеличаване на капитала, а когато това решение се взема от управителния орган - лицата, придобили акции най-късно 7 дни след датата на обнародване на съобщението по чл. 92а, ал. 1 от ЗППЦК. На следващия работен ден Централният депозитар открива сметки за права на лицата по изречение първо въз основа на данните от книгата на акционерите.
- След получаване на решението на общото събрание по ал. 1, а когато решението за увеличение на капитала е взето от управителния орган - след обнародване на съобщението по чл. 92а, ал. 1, регулираният пазар, на който се търгуват акциите, незабавно оповестява последната дата за сключване на сделки с тях, в резултат на които приобретателят на акциите има право да участва в увеличението на капитала.
- Срокът за прехвърляне на правата не може да бъде по-кратък от 14 дни и по-дълъг от 30 дни. Срокът за записване на акции е най-малко 30 дни. Началото на срока за записване на акции съвпада с началото на срока за прехвърляне на правата. Срокът за записване на акции изтича най-малко 15 работни дни след изтичане на срока за прехвърляне на правата.
- Прехвърлянето на правата се извършва на регулиран пазар. Регулираният пазар, на който са допуснати до търговия акции на публичното дружество, е длъжен да допусне до търговия издадените от дружеството права.
- На петия работен ден след изтичане на срока за прехвърляне на правата публичното дружество предлага чрез избрания инвестиционен посредник на регулирания пазар за продажба при условията на явен аукцион тези права, срещу които не са записани акции от новата емисия до изтичане на срока за прехвърляне на правата. Дружеството разпределя сумата, получена от продажбата на неупражнените права, намалена с разходите по продажбата, съразмерно между техните притежатели.
- Сумите, получени от продажба на права, постъпват по специална сметка, открита от Централния депозитар, и не могат да се ползват до вписването на увеличаването на капитала.

Правото на записване на нови акции при увеличение на капитала на дружеството е насочено към защита на акционерното участие. То регламентира неотменното право на акционера при желание и финансова възможност да участва в увеличението на капитала и съответно да запази досегашното си дялово участие в структурата на капитала. Съответно акционери, които не запишат акции в указания срок, намаляват своя акционерен дял.

Общото събрание може да реши да увеличи капитала чрез превръщане на част от печалбата в капитал. Хипотезата на увеличаване на капитала на акционерно дружество чрез капитализиране на част от чистата печалба е общо уредена в чл. 197 от ТЗ, като решението се взема в срок до 3 месеца след приемането на годишния финансов отчет за изтеклата година с мнозинство 3/4 от гласовете на представените на събранията акции. Новите акции се разпределят между акционерите, съразмерно на участието им в капитала до увеличаването.

Макар и да не е изрично уредено в ЗППЦК, приема се, че правилата, които важат за публично дружество при увеличаване на капитала му чрез издаване на права, следва да се прилагат съответно и за случаите на увеличаване на капитала за сметка на неразпределената печалба. Разпоредбата на чл. 198, ал. 2 от ТЗ не следва да се прилага за публичните дружества. /Чл.198, ал.2 ТЗ „Неполучените от акционерите нови акции на приносител се продават на борсата след изтичане на 1 година от вписване в търговския регистър на увеличаването на капитала. Правата на акционерите се погасяват, а получените от продажбата суми се отнасят във фонд "Резервен".”/

4. Търгуемост на правото при записване на нова емисия акции

Правото на търгуемост на „правата на записване на акции от нова емисия” дава възможност на акционерите, които нямат възможност или не желаят да продължат да инвестират в дружеството да продадат това свое имуществено право на други лица. Прехвърлянето на права се осъществява на регулиран пазар по реда и условията, посочени в проспекта на дружеството за увеличение на капитала чрез издаване на нови акции, респективно права за записване на определен брой акции.

5. Право на свободна продажба (безусловно прехвърляне на акции)

Правото на свободна продажба на акции е в основата на пазарно-икономическите механизми на борсовата търговия и е свързано с осигуряването на мобилност на капитала и защита на икономическите интереси на акционерите.

2. УПРАВИТЕЛНИ:

1. Да участват и да гласуват на Общото събрание на акционерите:

Независимо от притежаваното акционерно участие в структурата на капитала, всеки един акционер (с миноритарно или мажоритарно участие) притежава основното право да участва и гласува на ОСА, като се прилага принципа „Една акция – един глас”. По този начин се дава възможност акционерът да участва и да гласува при вземането на решения от компетентността на ОСА, свързани с изменение и допълнение на устава на дружеството, увеличаване и намаляване на капитала, избор и освобождаване на членовете на СД, определяне на възнаграждението им, приемане на решения свързани с политиката и стратегиите на развитие на компанията и редица други, регламентирани по закон и устав. ЗППЦК изрично регламентира правото на равнопоставеност на намиращите се в еднакво положение акционери на публичното дружество, включително по отношение на участието и упражняването на право на глас в общото събрание на дружеството. Публичното дружество осигурява всички необходими условия и информация, за да могат акционерите да упражняват своите права, както и гарантира целостта на тази информация.

ЗППЦК (чл.115, ал.11) постановява правото на акционерите да се изказват и задават въпроси към представители на корпоративното ръководство, както по точките от дневния ред на събранието, така и извън тях, свързани с финансовото, икономическото състояние и търговската дейност на дружеството, при условие, че не касаят вътрешна информация.

➤ Правото на глас в публично дружество се упражнява от лица, които са придобили акции най-късно 14 дни преди датата на общото събрание на акционерите на дружеството – чл. 115б, ал. 1 от ЗППЦК.

➤ За да се конкретизира кръгът от акционери с право на глас, ЗППЦК задължава регулирания пазар, на който се търгуват акциите на публичното дружество, незабавно след получаване на поканата за свикване на общо събрание да оповести последната дата за сключване на сделки с тези акции, в резултат на които приобретателите им ще могат да упражнят право на глас в съответното общо събрание.

Акционерите имат правото да упълномощат всяко юридическо и физическо лице да участва в събранието и да гласува от тяхно име. При условие, че акционер упълномощи член на Съвета на директорите на дружеството, то акционерът е длъжен изрично да посочи начина на гласуване по отделните точки от дневния ред на събранието.

В съответствие с текста на чл.115г, ал.6 от ЗППЦК, дружеството изготвя и оповестява „*Правила за гласуване на ОСА посредством упълномощено лице*”, които регламентират правото на публичното дружество да поставя изисквания относно упълномощаването, представянето на пълномощното пред дружеството и даването на инструкции от акционера за начина на гласуване, ако има такива, които изисквания са необходими за идентификация на акционерите и пълномощниците и за осигуряване на възможност за проверка на съдържанието на инструкциите, дадени в пълномощното.

Дружеството е длъжно да предостави образец на писменото пълномощно към материалите за ОСА или при поискването му от акционер. Образецът на писменото пълномощно за конкретното общо събрание се публикува и на сайта на дружеството за времето от обявяването на поканата в

Търговския регистър до приключване на ОСА и своевременно се актуализира при включване на нови точки към дневния ред на събранието.

➤ Всяка акция дава право на един глас. Публичното дружество не може да издава акции с право на повече от един глас. Ако собствениците на акцията или акциите са повече от един, те упражняват правото на глас заедно, като определят пълномощник – чл. 177 от ТЗ.

2. Право на акционерите периодично да получават актуална информация за дружеството

Законодателството дава право на акционерите да получават определена информация за дейността на дружеството. Принципът за равнопоставеност на акционерите в публичното дружество им гарантира правото на равен достъп до финансова и друга информация за състоянието и дейността на компанията. Корпоративното ръководство следва да осигури безпроблемното упражняване на тези права до следните видове информация:

1. Финансова и друга информация относно дейността на компанията, при условие, че тази информация не представлява вътрешна информация и не би навредила на интересите на компанията при спазване на законовите изисквания за предоставяне на информация

Акционери, потенциални инвеститори и други заинтересовани лица могат да получат такава информация от периодичните отчети на дружеството (тримесечни и годишни), като същите се публикуват на сайта на БФБ – София АД, оповестяват се чрез информационната система E3News (www.extri.bg) и са достъпни и на Интернет страницата на дружеството (www.hhi-bg.com).

В съответствие с изискванията на чл. 116г от ЗППЦК, Съвета на директорите на дружеството е длъжен да назначи на трудов договор директор за връзки с инвеститорите (ДВИ), в чиито задължения се включва предоставянето на информация относно текущото финансово и икономическо състояние на дружеството, както и всяка друга информация, на която акционери и инвеститори имат право по закон.

2. Документи на дружеството – Устав, Правилник за работа на Съвета на директорите, Програма за прилагане на принципите на доброто корпоративно управление, Календар на основните събития в дейността на компанията за текущата година.

3. Документи свързани с общото събрание на акционерите

Търговският закон регламентира правото на сведения в чл.224 ТЗ, съгласно който всеки акционер има право да преглежда писмените материали, свързани с дневния ред на ОСА, както и при поискване да получава тези материали безплатно. Когато дневният ред включва избор на членове на съвета на директорите, материалите включват и данни за имената, постоянния адрес и професионалната квалификация на лицата, предложени за членове.

В правото на информация е включена и още една възможност – акционерите имат право да получат протоколите и приложенията към тях от минали общи събрания, които дружеството е длъжно да пази най-малко 5 години (чл. 232, ал. 5 ТЗ).

В допълнение на общите разпоредби на Търговския закон, ЗППЦК предоставя допълнителни възможности за получаване на информация относно общото събрание, както и формулира допълнителни правомощия за акционерите във връзка с ОСА, в т.ч.:

➤ Публичното дружество оповестява поканата за ОСА ведно с материалите пред КФН, БФБ-София АД, обществеността и я публикува на интернет страницата на дружеството за времето от обявяването ѝ до приключване на общото събрание /чл.115, ал.4 и 5 ЗППЦК/.

➤ Членовете на управителния орган и прокуристът на дружеството са длъжни да отговарят вярно, изчерпателно и по същество на въпроси на акционерите, задавани на общото събрание, относно икономическото, финансовото състояние и търговската дейност на дружеството, освен за обстоятелства, които представляват вътрешна информация. Акционерите могат да задават такива въпроси независимо дали те са свързани с дневния ред / член 115, ал.11 ЗППЦК/.

➤ Публичното дружество публикува протокола от общото събрание на своята интернет страница за срок, не по-кратък от една година (чл.117, ал.3 ЗППЦК).

4. Друга регулирана информация, включително вътрешна информация, която е от съществено значение за дейността на компанията и би оказала влияние върху решението на акционери и инвеститори относно притежаването на акции на компанията. Публичното дружество е длъжно да оповести вътрешната информация на своята страница в Интернет за срок не по-малък от 1 година от публичното ѝ разкриване пред комисия, регулиран пазар и обществеността /посредством системата E3News/.

Правото на акционерите да получават периодично актуална и подходяща информация ги подпомага в процеса на информирано разбиране и оценяване дейността и перспективите за развитие на дружеството.

3. Правото да избира и да бъде избран в управителните органи на дружеството

Акционерите имат правомощията да внасят предложения, съответно да участват в избора на структурата, състава на корпоративния борд, мандата и възнагражденията на неговите членове. Тези права дават и практическа възможност за участие в управителния орган, като следва да се отбележи, че при акционерното дружество функцията „собственост” е отделена от функцията „управление”.

3. КОНТРОЛНИ

1. Правото да се иска назначаване на регистриран одитор от съда, ако такъв не е бил избран от общото събрание на акционерите – съгласно чл. 249, ал. 1 от ТЗ е лично и неотменимо право на всеки акционер, което не зависи от упражняване правото на глас. Това право може да бъде упражнено от всеки отделен акционер, както и от съвета на директорите, съответно от управителния или надзорния съвет, ако общото събрание не е избрало експерт-счетоводители до изтичане на календарната година.

2. Правото на защита на членството е уредено в чл. 71 от ТЗ. Всеки акционер може с иск пред окръжния съд по седалището на дружеството да защити правото на членство и отделните членствени права, когато бъдат нарушени от органи на дружеството. В закона не е предвиден срок, в рамките на който искът следва да бъде предявен.

3. Правото на отмяна решенията на общото събрание на дружеството е уредено в чл. 74 от ТЗ. Всеки акционер може да предяви иск пред окръжния съд по седалище на дружеството за отмяна решението на общото събрание, когато то противоречи на повелителните разпоредби на закона или на устава. Искът се предявява в 14-дневен срок от деня на събранието, когато ищецът е присъствал или когато е бил редовно поканен, а в останалите случаи – в 14-дневен срок от узнаването, но не по-късно от 3 месеца от датата на общото събрание. Ответник по иска е дружеството. Всеки друг акционер може да встъпи в делото и да поддържа иска дори и ищецът да се откаже от него или да го оттегли.

4. Право на обезщетение поради нанесени вреди и пропуснати ползи

В чл. 118, ал.1 от ЗППЦК изрично е уредено правото на акционери, притежаващи заедно или поотделно най-малко 5 на сто от капитала на публично дружество, при бездействие на управителните му органи, което застрашава интересите на дружеството, да предявят пред съда искове на дружеството срещу трети лица. Като страна по делото се призовава и дружеството.

Съгласно чл.118, ал.2, точки 1 и 2 ЗППЦК, лицата по ал. 1 могат да предявят иск пред окръжния съд по седалището на дружеството за обезщетение на вреди, причинени на дружеството от действия или бездействия на членовете на управителните и контролните органи и на прокуристите на дружеството, както и да искат от общото събрание или от окръжния съд назначаването на контролори, които да проверят цялата счетоводна документация на дружеството и да изготвят доклад за констатациите си;

*При нужда от допълнителна информация, моля обръщайте се към Мария Зайкова, Директор за връзки с инвеститорите на следните координати:
мобилен номер 0893 440 237
E-mail: investor@hhi-bg.com*